

مدیریت ریسک‌های بانک‌ها و موسسات مالی در پرداخت بر مبنای اعتبارات اسنادی در تجارت خارجی

غلامرضا کریمی^{۱*}

چکیده

اعتبارنامه اسنادی به عنوان یکی از مهم‌ترین روش‌های پرداخت در تجارت خارجی محسوب می‌شود که در طول دهه‌های متوالی کارکرد موفقیت آمیز آن در مدیریت ریسک‌های معامله، مورد توجه فعالان در تجارت خارجی بوده است. با این وجود این روش پرداخت در خصوص اطراف اعتبار اسنادی و از جمله بانک‌ها نتوانسته تمام ریسک‌های همراه با این روش پرداخت را پوشش دهد که در صورت عدم توجه به آنها، منافع بانک‌ها ممکن است به نحو قابل توجهی تضییع شود و یا امکان دست یابی به منافع بانک‌ها بسیار دشوار شود. در این راستا ضمن توجه به ریسک‌های متعددی که بانک‌ها در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارنامه اسنادی با آنها مواجه هستند، ارائه راهکارهای عملی در خصوص چگونگی مدیریت این ریسک‌ها در این مقاله مورد توجه قرار داده شده است. مطالبه ارائه شده در این مقاله نشان می‌دهد با اتخاذ اقدامات مناسب، می‌توان امکان تحقق ریسک‌های اعتبارنامه برای بانک‌ها را تا حد قابل توجهی کاهش داد و از این جهت به بانک‌ها توصیه می‌شود در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارنامه، همواره به راهکارهای ارائه شده برای مدیریت ریسک‌ها توجه داشته باشند. تا از این طریق در مالیه بین المللی و تجارت و بازرگانی دولت‌ها قادر شوند که از عدم قطعیت در مرادوات مالی و بانکی در قلمرو ملی و بین المللی بکاهند.

واژگان کلیدی: مالیه بین المللی، تجارت خارجی، اعتبارات اسنادی

۳۱۷

فصلنامه

پژوهش‌های

روابط بین‌الملل،

دوره دهم، شماره

چهارم، شماره

پیاپی سی و نه

زمستان ۱۳۹۹

۱. دکترای حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

* rezaakarimi708@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۷/۲

فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، دوره دهم، شماره پیاپی سی و نه، صص ۳۳۸-۳۱۷

مقدمه

یکی از مهم‌ترین روشهای پرداخت در تجارت خارجی اعتبارات اسنادی^۱ است. عملکرد اعتبارات اسنادی در مدیریت ریسک‌های متعدد برای خریداران و فروشندگان در روند انعقاد قراردادها در تجارت خارجی تا آنجایی موفقیت آمیز بوده که سبب شده اعتبارنامه اسنادی به وسیله قضاات انگلیسی به عنوان خون زنده تجارت بین الملل محسوب شود چرا که اعتبارنامه اسنادی توانسته از طریق ایجاد هماهنگی بین منافع فروشندگان و خریداران در تجارت خارجی به عنوان امن‌ترین روش پرداخت محسوب شود (Fitzmaurice et al 259). در معاملات بین‌المللی آنچه برای طرفین قرارداد اهمیت بیشتری دارد پرداخت مطمئن ثمن کالاها یا خدمات ارائه شده و همچنین انتقال مالکیت یا سایر اسناد مبین آن به نحوی است که خریدار را مطمئن از استقرار مالکیت در مقابل پرداخت ثمن کالاها سازد. در راستای تأمین این اهداف و پوشش ریسک‌های مربوط به انتقال ثمن و مالکیت کالاها، اعتبارات اسنادی به عنوان یک روش مطمئن پرداخت در بازرگانی بین‌المللی معرفی شد و توانست به جایگاه ممتازی در تجارت بین‌الملل دست یابد چرا که توانست سطح بالایی از محافظت و امنیت را هم نسبت به خریداران و هم نسبت به فروشندگان درگیر در تجارت بین‌الملل ارائه دهد (G. Hinkelman, 282: 2005). بیشترین استفاده از اعتبار اسنادی در توافق‌نامه‌های فروش بین‌المللی قابل مشاهده است. در واقع در فروش‌های بین‌المللی معمولاً متعاقدین در کشورهای مختلف مستقر هستند و از این جهت لازم می‌دانند که در مورد اجرای آینده تعهدات قرارداد، تضمین لازم را اتخاذ کنند (OGUZ CERAN, 2019: 12). اعتبارات اسنادی نوعی قطعیت را در رابطه با تحویل کالاها به عنوان مهم‌ترین دغدغه خریداران و رسیدن به ثمن قراردادی به عنوان مهم‌ترین مطالبه فروشندگان به وجود می‌آورد که این موضوع به نوبه خود سبب تشویق متعاقدین به انعقاد قرارداد می‌شود، زیرا آنها می‌توانند به یک منبع مطمئن اعتباری (بانک) اتکاء نمایند و از این طریق ریسک‌ها یا همان خطرات ممکن‌الوقوع را به نحو مطلوبی مدیریت کنند (Christopher Leon, 1986: 432). در واقع در چهارچوب اعتبارات اسنادی، بانک‌ها به عنوان نهادهای با قدرت مالی و اجرایی

1- Letter of Credit

بسیار بالاتر نسبت به اشخاص در طی مراحل مختلف، روند اجرای قرارداد را پوشش می‌دهند. مکانیسم اعتبارنامه اسنادی از طریق ایجاد هماهنگی بین منافع فروشندگان و خریداران توانسته امن‌ترین روش پرداخت در تجارت بین الملل را فراهم کند (Fitzmaurice et al, 259) چرا که توانسته تعادلی را در ریسک عدم پرداخت ثمن کالاها و ریسک عدم تحویل کالاها ایجاد کند (Klotz, 2008: 67).

در واقع در این روش پرداخت، بانک صادر کننده این اطمینان را به ذینفع اعتبار می‌دهد که اگر کالاها را حمل کند و همه اسناد مورد نیاز مشخص شده در اعتبار نامه را ارائه دهد و همه شروط اعتبارنامه را تحقق بخشد، پرداخت به او صورت خواهد گرفت و از طرف دیگر این اطمینان را نیز برای خریدار ایجاد می‌کند که کالاهایی که خریداری کرده مالکیت آنها به او منتقل خواهد شد و کالاها را دریافت خواهد کرد.

با این وجود این روش پرداخت علی‌رغم داشتن مزایای متعدد، ریسک‌های را نیز به همراه دارد که در صورت عدم توجه به آنها، ممکن است منافع هر کدام از اطراف اعتبارنامه به نحو قابل توجهی تحت تأثیر قرار گیرد. در این راستا و از آنجایی که یکی از مهم‌ترین اطراف قراردادهای اعتبار اسنادی بانکها هستند، در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارات اسنادی ریسک‌های متعددی متوجه آنهاست که در صورت عدم توجه و عدم مدیریت صحیح آنها و عدم اتخاذ اقدامات پیشگیرانه در زمان مناسب، ممکن است به نحو قابل توجهی منافع بانکها تحت تأثیر قرار گیرد و زیان‌های قابل توجهی متوجه بانکها شود. در این راستا در این مقاله ضمن بررسی ریسک‌های متعددی که متوجه فعالیت بانکها در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارات اسنادی در تجارت خارجی وجود دارد، به بررسی چگونگی اتخاذ اقدامات پیشگیرانه که می‌تواند منجر به از بین رفتن و یا حداقل کاهش ریسکها مرتبط با فعالیت بانکها شود پرداخته‌ایم و در کنار مباحث عملی، راهکارهای نظری برای چگونگی مدیریت این ریسکها ارائه داده‌ایم.

۱. مفهوم اعتبارنامه اسنادی

اعتبار اسنادی مؤثرترین و پرکاربردترین ابزار مالی است که پرداخت‌ها و معاملات را تسهیل می‌کند (Hannan et al, 2022: 215). در تجارت بین الملل مخصوصاً در معاملاتی که یکی از طرفین معامله برای طرف دیگر جدید است و آشنایی کافی وجود

ندارد، نگرانی اصلی، امنیت پرداخت ثمن کالاهاست. در این راستا اعتبار اسنادی تعهد بانک را در فرضی که صادر کننده مطابق تمام شروط اعتبار عمل کند، به تعهد خریدار (در پرداخت ثمن کالاها) اضافه می‌کند (DiMatteo, 2016: 453).

به طور کلی تجارت پیشگان اعم از بانکدارانی که در تجارت بین الملل فعال هستند، با وجود آگاهی از مفهوم اعتبارنامه اسنادی نتوانسته‌اند تعریف دقیقی از ماهیت واقعی آن ارائه دهند. در این راستا در سال ۱۹۲۹ یکی از نویسندگان^۱ در کتاب خود بیان کرده اعتبار اسنادی روش خاصی از پرداخت تلقی می‌شود که در تجارتهای کلان مورد استفاده قرار می‌گیرد. در تعریف دیگری اعتبارنامه به عنوان وسیله‌ای تعریف شده که بنا به درخواست متقاضی از سوی گشاینده اعتبار به نفع ذینفع افتتاح می‌گردد و بر اساس آن گشاینده اعتبار تعهد می‌کند وجه برات یا مبلغ موضوع مطالبه را تأدیه کند مشروط بر اینکه شروط مقرر در اعتبار محرز گردد (نیاسری، ۱۳۸۵: ۳۰۹). بر مبنای این تعریف پس از ارائه اسناد به طور خودکار وجه اعتبار به صادرکننده کالاها پرداخت خواهد شد، مشروط به اینکه اسنادی که ذینفع اعتبار ارائه کرده با شرایط اعتبار انطباق کامل داشته باشد (Hashim, 2015: 278). بنابراین ذینفع باید اسنادی را ارائه دهد که نشان بدهد کالاهایی را حمل کرده که شرایط مقرر در اعتبار نامه را داشته و در غیر این صورت، صادرکننده اعتبار مبلغی به ذینفع پرداخت نخواهد کرد (Larson, 2018: 931). بنابراین عملاً اعتبارنامه اسنادی تلاش کرده تا نگرانی‌های مرتبط با خریداران و فروشندگان را از طریق وساطت بانکها و دادن تعهد الزام آور آنها نسبت به پرداخت ثمن کالاها در مقابل اسناد مقرر در اعتبار برطرف کند (Crans and Ross, 2018: 507) و از این جهت تصریح اعتبارنامه اسنادی هم از خریداران و هم از فروشندگان محافظت می‌کند (Clarkson and LeRoy Miller, 2020: 420).

ماده ۲ مقررات UCP600^۲ به عنوان مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی در مقام تعرف اعتبارنامه مقرر می‌دارد: «اعتبار اسنادی هرگونه ترتیبات، به هر نام یا توصیفی، که دربرگیرندهٔ تعهد قطعی و برگشت ناپذیر بانک گشاینده نسبت به پذیرش پرداخت اسناد ارائه شده، طبق شرایط اعتبار است». لازم به ذکر است در پروسه پرداخت بر مبنای

1 Valdmær Hvidt

2. The Uniform Customs & Practice for Documentary Credits (UCP 600).

اعتبار اسنادی متعارف است که فروشنده یک پیش فاکتور^۱ را برای خریدار ارسال می‌کند تا خریدار از آن برای دادن دستورات به بانک گشاینده در راستای بیان اطلاعات و درخواست‌هایی که در اعتبارنامه ذکر می‌کند، استفاده کند (Malbon & Bishop, 2014: 84). شروط پرداخت، تاریخ انقضاء پیش فاکتور، تعهداتی که طرفین در رابطه با حمل کالاها بر مبنای مقررات اینکوترمز توافق کرده‌اند و مشخصات فنی مهم مربوط به کالای خریداری شده در پیش فاکتور باید به طور دقیق مشخص شود (Karadag, 2015: 168). به طور کلی اعتبار اسنادی به عنوان وسیله‌ای که در راستای پرداخت ثمن کالاها استفاده می‌شود، در راستای ایجاد تعادل بین منافع فروشندگان و خریداران مناسب است، زیرا صادر کننده می‌خواهد مطمئن شود که بهای کالایی را که فروخته و تحویل داده است مطابق با شرایط قرارداد فروش دریافت خواهد نمود و از آنجایی که اعتبار اسنادی تعهد بانک می‌باشد، فروشنده می‌تواند بجای تکیه بر توانایی و تمایل خریدار در پرداخت قیمت، از چنین بانکی تقاضای پرداخت وجه معامله را بنماید. بنابراین اعتبار اسنادی وسیله‌ای است برای پرداخت وجه کالای خریداری شده و تعهدی است که به وسیله آن فروشنده از وصول وجه و ثمن کالایی که فروخته و خریدار از دریافت و صحت کالای خریداری شده اطمینان حاصل می‌نماید (افشار و موسوی، ۱۳۹۷: ۳۳). بنابراین به طور گسترده پذیرفته شده که اعتبار اسنادی، تجارت بین الملل را از طریق کاهش ریسک‌های مواجهه با فروشندگانی که توانایی پرداخت ثمن کالاها را ندارند یا اینکه اساساً تمایلی به پرداخت وجه کالاها ندارند، کاهش داده است (Newman & Burrows, 2013: 146) و در مقابل برای خریدار نیز این اطمینان حاصل می‌شود که پرداخت تنها در صورتی انجام می‌شود که تاریخ ارسال کالاها، زمان بارگیری در بندر، تخلیه کالاها، شروط و توصیفات کالاها (مطابق اسناد) به طور دقیق رعایت شده باشد (Bass, 1991: 182).

۲. مالیه بین المللی و ریسک اعتبارات اسنادی برای بانک‌ها

از سیستم اعتبارنامه اسنادی در حدود بیش از ۱۵۰ سال است که استفاده می‌شود و اکنون نیز نقش قابل توجهی را در تجارت بین الملل بازی می‌کند. در رابطه با اعتبارنامه

1 Proforma Invoice

اسنادی بیان شده که حدوداً بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار تعهدات در هر سال از طریق اعتبار نامه اسنادی صورت می‌گیرد و حداقل حدود ۶۰ درصد از معاملات کالایی نیز از طریق اعتبار نامه اسنادی انجام می‌شود. بنابراین عملاً اعتبار نامه اسنادی بخش ضروری پروسه تجارت خارجی محسوب می‌شود. به طور کلی اعتبارات اسنادی به عنوان یک مکانیسم مالی تجاری در راستای افزایش میزان امنیت معاملاتی به خصوص در میان خریداران و فروشندگان از کشورهای مختلف توسعه داده شده است.

اعتبار نامه اسنادی در واقع بر مبنای مشارکت یک شخص ثالث که بانک است و در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبار نامه اسنادی امنیت مضاعفی را برای هر دو طرف (خریدار و فروشنده) فراهم کرده، انجام می‌شود و بانکها در عمل نقش میانجیگرانه در معاملات بین‌المللی به این شکل دارند که به فروشندگان اطمینان می‌دهند که اگر فروشنده اسناد لازم را ارائه دهد ثمن کالاها را موعده مقرر دریافت خواهد کرد و برای خریدار نیز این اطمینان حاصل می‌شود که ثمن کالاها پرداخت نخواهد شد مگر اینکه اسناد مناسب با کالاها و مطابق با شرایط و تعلیقات اعتبارنامه ارائه شده باشد. با این وجود علی‌رغم اینکه نقش میانجیگری بانکها در اعتبارات اسنادی مزایای متعددی را برای متعاقدين در قراردادهای فروش بین‌المللی به همراه دارد، ایفاء این نقش ریسک‌های متعددی را نیز برای آنها به همراه دارد.

در واقع هرچند اعتبارنامه اسنادی رایج‌ترین روش پرداخت در معاملات بین‌المللی است و این مقوله به این دلیل است که ریسک‌های معامله به وسیله خریدار و فروشنده یا همان تهیه‌کننده کالاها به اشتراک گذاشته می‌شوند (Hinkelman, 2005: 113) و بانکها در مسیر تخصیص به موقع ریسک‌ها و حصول اطمینان از کسب منافع و اهداف حقوقی و اقتصادی قراردادها نقش مهمی بازی می‌کنند، با این وجود استفاده از این روش پرداخت برای بانکها ریسک‌های متعددی را به همراه دارد که در صورت تحقق آنها می‌تواند به طور جدی منافع آنها را تحت تأثیر قرار دهد. این ریسک‌ها در دو دسته ماکرو ریسک‌ها و ریسک‌های معامله تقسیم بندی شده‌اند.

۱.۲. ماکرو ریسک‌ها^۱

ماکرو ریسک‌ها اشاره به ریسک‌هایی درونی دارد که نقش بانک‌ها در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارنامه اسنادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این راستا باید توجه داشت که در نتیجه عوامل مختلفی همانند عدم ثبات اقتصادی و سیاسی، روابط تجاری بانک‌ها به اطراف اعتبارنامه نیز می‌تواند تحت تأثیر قرار گیرد.

در رابطه با این ریسک‌ها که به عنوان ریسک‌های کشور محل اقامت بانک‌ها^۲ از آنها یاد می‌شود، پروسه پرداخت توسط بانک‌ها می‌تواند به دلیل تغییر مقررات اقتصادی یا وضعیت اقتصادی و سیاسی محل اقامت بانک گشاینده اعتبار به شدت تحت تأثیر قرار گیرد. لازم به ذکر است این بانک‌ها هستند که سقف اعتباری کشورها را تنظیم می‌کنند. عوامل مؤثر بر این سقف اعتباری شامل ثبات سیاسی و اقتصادی کشور؛ تعهدات در خصوص پرداخت بدهی‌های خارجی کنترل ارزی و در صورت وجود، تمایل کشور به حمایت از صنعت داخلی است. همه این عناصر تعیین خواهد کرد که آیا کشور می‌تواند پرداخت تعهدات را در زمان‌های مشخص انجام دهد یا خیر.

اکثر بانک‌ها دارای واحدهای تخصصی هستند که ریسک کشورها را همواره اداره و بررسی می‌کنند. این واحدها در واقع میزان قرار گرفتن در معرض ریسک‌ها را تنظیم و کنترل می‌کنند چرا که این سیستم بررسی کننده برای اطمینان از ثبات بانک در مواجهه با کارکنان عملیاتی بانکی که با وجود ریسک بالا، وارد تراکنش‌های سودآورتر شده‌اند، ضروری است. البته بسیاری از بانکداران احساس می‌کند که واحدهای کنترل اعتبار ممکن است به طور سختگیرانه مانع تحصیل فرصت‌های تجاری برای آنها شوند.

به طور کلی واحد تأیید اعتباری بانک‌ها در برخورد با کشورهای با خطرپذیری بالا، محدوده اعتبار را کاهش می‌دهند یا هزینه‌های بالاتری را برای صدور، تأیید یا مذاکره در رابطه با اعتبارات اسنادی در نظر می‌گیرند.

از طرف دیگر، همه بانک‌های درگیر در عملیات اعتبارنامه اسنادی عملاً دارای قدرت مالی و شهرت یکسانی نیستند. بنابراین، بانک‌ها باید عناصر تعیین کننده اعتبار در

بخش‌های مختلف خود را در دیگر کشورها نیز در نظر بگیرند تا بتوانند از امکان دریافت وجه اعتبار پرداخت به وسیله آنها اطمینان حاصل کنند (Alavi, 2017: 42).

۲.۲. ریسک‌های معامله

در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارنامه اسنادی، متعهد پرداخت در مقابل ذینفع خارجی، بانک گشاینده اعتبار یا بانک تأیید کننده اسناد است و از این جهت در واقع ریسک عدم پرداخت توسط شخص حقیقی یا حقوقی به نام خریدار به یک نهاد حقوقی با قدرت مالی بالا به نام بانک‌ها واگذار شده است. چرا که با پذیرش درخواست خریدار یا همان متقاضی اعتبار برای گشایش اعتبار، بانک به صورت کتبی متعهد می‌شود که در برابر اسناد تعیین شده و برابر دستور خریدار وجوه مشخصی را در مدت زمان اعلامی به فروشنده بپردازد (مافی و محسن زاده، ۱۳۹۴: ۳۰۶).

بنابراین بانک‌ها علاوه بر ماکرو ریسک‌ها در زمانی که در یک معامله بین‌المللی حضور دارند باید توجه داشته باشند که آنها در معرض ریسک‌های مربوط به امنیت معامله نیز قرار دارند. ریسک‌های اعتبارنامه اسنادی برای بانک‌ها در این راستا سه نوع هستند: اول، وضعیت مالی مشتری و تاریخ اعتبار او که مربوط به ریسک عدم دریافت بازپرداخت وجه اعتبار پس از انجام پرداخت به ذینفع خارجی است.

دومین ریسک مربوط به کالاهای معامله شده است که عبارتند از ورشکستگی احتمالی حساب گشاینده اعتبار به دلیل سطح بالای نوسانات نرخ ارز مربوط به کالاهای خریداری شده که باعث می‌شود در نهایت بانک صادر کننده قادر به دریافت بازپرداخت وجوه پرداختی نباشد. بنابراین، بانک‌ها باید خطر صدور اعتبارنامه برای کالاهای با بازار بسیار ناپایدار را در نظر بگیرند. ریسک‌های دسته سوم مرتبط با موقعیت بانکی و روابط او با سایر بانک‌های دیگر در عملیات بین‌المللی اعتبارنامه اسنادی است. بانک گشاینده اعتبار از این دیدگاه نیز با خطرات مهمی روبرو است و از این جهت توصیه می‌شود آنها نه تنها اعتبار مشتری خود را بررسی کنند، بلکه اعتبار ذینفع اعتبار و بانک او را نیز باید بررسی کنند. بانک گشاینده اعتبار همچنین باید اطمینان از صدور، تأیید و مذاکره بانک‌های خارج از کشور پیدا کند (Alavi, 2017: 42).

۳. مدیریت ریسک اعتبارات اسنادی برای بانکها

هرچند اعتبارات اسنادی برای بانکها سودآور است و عملکرد موفق آنها می‌تواند تأثیر مثبتی بر گردش صادرات و واردات کشور محل استقرارشان و در نهایت رشد اقتصادی به همراه داشته باشد، بااین وجود بانکها نیز همانند فروشنندگان و خریداران از ریسک‌های مربوط به استفاده از اعتبارات اسنادی در امان نیستند و ممکن است در صورتی که اقدامات لازم را در این خصوص اتخاذ نکنند، منافع آنها به طور جدی تحت تأثیر قرار گیرد.

۳۲۵

مطابق ماده ۴ مقررات یو سی پی ۶۰۰ بانکها تنها اسناد را در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارنامه اسنادی بررسی می‌کنند و اختلافات مربوط به معامله پایه در پرتو اصل استقلال^۱ در قلمرو بررسی بانکها قرار نمی‌گیرد و از این جهت هرگونه اختلاف مربوط به کالاها، خدمات و یا نحوه اجرایی که اسناد ارائه شده مرتبط به آنها هستند، ارتباطی به بانکها ندارد چرا که بانکها تنها با اسناد سر و کار دارند و نه با کالاها (Experts, 2019, p 28) زیرا در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارنامه، بانک گشاینده موافقت برای پرداخت وجه اعتبار در مقابل اسناد نموده نه در مقابل ارائه کالاها (Whaley & McJohn, 2019: 506) و از این جهت بانکها در زمان پرداختها تنها به انطباق اسناد با شرایط و تعلیقات اعتبارنامه توجه می‌کنند و در نتیجه این ریسک همواره وجود دارد که کالاها حاوی کیفیت و حتی کمیت کافی، مطابق قرارداد فروش مبنایی نباشند (Starnes, 2004: 357).

ماده ۴ مقررات یو سی پی ۶۰۰ در این رابطه بیان می‌کند «اعتبار بنا به ماهیت خود معامله‌ای جدا از قرارداد فروش یا سایر قراردادهایی که مبنای گشایش اعتبار است تلقی می‌شوند. قراردادهای مبنای اعتبار به هیچ وجه ارتباطی به بانکها نداشته و تعهدی برای آنها ایجاد نمی‌کند، حتی اگر در اعتبارنامه هرگونه اشاره‌ای به اینگونه قراردادهای شده باشد. در نتیجه تعهد بانک نسبت به پذیرش پرداخت، معامله یا انجام هر تعهدی دیگری تحت اعتبار تابع ادعاها یا دفاعیات درخواست کننده اعتبار که ناشی از روابط وی با بانک گشاینده یا ذینفع است نخواهد بود». بنابراین بر اساس اصل استقلال که به قاعده

1. The Autonomy of the Credit

تفکیک اعتبار نیز معروف است، قرارداد گشایش اعتبار از قرارداد مبنایی، منفک و مستقل بوده و ماهیتی جداگانه دارد (محمد زاده، ۱۳۸۶: ۴۲) و از این جهت ایرادات موجود در قرارداد پایه برای بانکها قابل پذیرش نمی‌باشد و بدین سبب به طور مثال (تقاضای دستور منع پرداخت وجه اعتبار به این جهت قابل استماع نمی‌باشد (چهارباغی، ۱۳۸۸: ۳). بنابراین اصل استقلال از یک طرف معاملات بیع بین المللی را تسهیل می‌سازد و از طرف دیگر ارتکاب تقلب را نیز ساده‌تر می‌کند چرا که بر مبنای این اصل بانکها در راستای اجابت یا عدم اجابت پرداخت وجه اعتبار به ذینفع اعتبار، تنها به شرایط اعتبارنامه اسنادی توجه می‌کنند و توجهی به قرارداد پایه ندارند (Vrancken and Hugo, 2021: 120). مطابق این اصل در حال حاضر وظیفه و تعهد بانکداران تنها بررسی اسناد و مطابقت صورت آنها به نحوی است که با شرایط و تعلیقات اعتبارنامه اسنادی منطبق باشد و از این جهت قواعد و رویه‌های متداول مرتبط با مسئولیت بانکها که می‌تواند کمک به ارتکاب تقلب کند، مورد انتقاد واقع شده، چرا که با توجه به عدم دخالت بانکها در بررسی اختلافات احتمالی موجود در کالاها، امکان بروز تقلب از طریق ارائه اسناد مجعول که به طور غیر واقع نشان دهنده تحویل کالاهای منطبق با شرایط اعتبار باشند، همواره وجود دارد و از این جهت این اعتقاد وجود دارد که می‌بایستی تعهد و تکلیف بانکداران تا حدی گسترش یابد که بتواند در عمل جلوگیری از تقلب در رویه بانکداری کند، چرا که اصل استقلال عملاً به عنوانی ابزاری در دست فروشندگان با سوء نیت در رابطه با ارتکاب تقلب استفاده شده است (Palermo et al, 2021: 135).

۱.۳. انتخاب شریک عملیاتی مناسب

در زمانی که بانکها تلاش می‌کنند تا شبکه‌های عملیاتی بین المللی شان را گسترش دهند، بانکها باید مراقبت بالایی نسبت به انتخاب شریک عملیاتی خود داشته باشند. در واقع از آنجایی که اعتبارنامه از طریق شبکه عملیات بین المللی بانکها اجرا می‌شود، اعتبار خوب بانکها و وجود یک همکاری مطلوب بین بانکها شرایط مناسبی را برای انتقال اطلاعات بدون هر تردیدی ایجاد خواهد کرد و این انتقال خوب اطلاعات موجب کاهش امکان بروز تقلب در اعتبارات اسنادی خواهد شد. (Hao and Xiao, 2013: 209). در واقع در زمانی که مبادله اطلاعات به نحو مطلوبی در میان بانکها صورت

گیرد، این مبادله اطلاعات می‌تواند تا حد زیادی سبب افزایش اطلاعات مورد نیاز درباره اسناد ارائه شده، کیفیت، نحوه ارائه آنها و تطبیق بهتر آنها با شرایط اعتبارنامه اسنادی شود که بررسی دقیق این موارد در یک شبکه بهم پیوسته بانکی، تلاش کارکنان بانک در رعایت دقیق مفاد اعتبارنامه و از جمله بررسی دقیق هرگونه کاستی یا اسناد مشکوکی در این زمینه را تسهیل می‌کند که به نوبه خود امکان ریسک تقلب را کاهش خواهد داد.

۲.۳. سرویس فوق العاده بانکی^۱ در عملیات اعتبارنامه اسنادی

این موضوع مکرراً بیان شده که قواعد و رویه‌های فعلی که بانک‌ها برای پردازش اعتبارنامه از آنها استفاده می‌کنند، کمک قابل توجهی به ارتکاب تقلب در اعتبارات اسنادی می‌کند و از این جهت می‌بایستی برای آنکه بتوان حفاظت بهتری را برای مشتریان (که در برخی موارد می‌توانند منجر به مسئولیت بانک‌هایی شود که سهل انگاری در وظایفشان کرده‌اند) ایجاد کرد، تجدیدنظر یا تکمیل شوند.

مبحث مربوط به ارائه پیشنهاد برای داشتن یک سرویس یا خدمات رسانی فوق العاده در معاملات اعتبارنامه اسنادی در اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی مطرح و بررسی شد. خدمات رسانی فوق العاده بانک‌ها در این رابطه به این معنی است که می‌بایستی برخی تعهدات را بر بخش پرداخت بانکی برای انجام هرگونه تحقیق در مورد اعتبار، اصالت یا درستی اسناد ارائه شده قبل از اینکه پرداخت تحت اعتبارنامه صورت گیرد، گذاشته شود.

علی‌رغم وجود این پیشنهاد و تأثیر آن در جلوگیری از تقلب که می‌توانست منافع بانک‌ها را نیز تحت الشعاع قرار دهد، این رویکرد مورد انتقاد قرار گرفته زیرا بررسی تمام اسناد و یا امضاها در چنین اسنادی به دلیل تعداد زیاد شرکتهای حمل و نقل و نمایندگان آنها در جهان و تعداد بالای اسنادی که به بانک‌ها تحت اعتبارنامه اسنادی ارائه می‌شود، انجام چنین تحقیقی عملاً بسیار دشوار است. علاوه بر این هنوز تردید برانگیز است که حتی اگر چنین اقدام حفاظتی اتخاذ شود، آیا این عمل می‌تواند آن چیزی که از آن انتظار می‌رفت را برآورده کند یا خیر، چرا که حتی اگر بخش پرداخت کننده بانک‌ها برخی از تحقیقات را انجام دهند، با این وجود از آنجایی که برای بخش پرداخت کننده بانکی به طور مثال بررسی وجود کشتی غیر ممکن است، در نتیجه

1- Super Service in Letter of Credit

نمی‌تواند تعیین کند که آیا کالاها در کشتی بارگیری شده‌اند یا خیر و همچنین نمی‌تواند ماهیت و کیفیت کالاها را نیز بررسی کند. از این جهت این پیشنهاد مطرح شد که بانک‌ها صرفاً نسبت به برخی از اسناد ارائه شده تحقیقاتشان را انجام دهند، با این وجود چنین رویکردی نیز در عمل منجر به یک نتیجه رضایت بخش نشد.

نکته دیگر در این رابطه این بود که افزایش بررسی اسناد به نوبه خود منجر به افزایش هزینه‌ها می‌شود و از این جهت توصیه شد که چنین خدمات فوق العاده ای به صورت اختیاری همراه با هزینه‌های اضافی باشد که تنها به درخواست و توسط پرداخت کننده آنها صورت گیرد. از این رو این موضوع که آیا چنین خدمات فوق العاده ای در یک بانک قابل دسترسی می‌باشد یا خیر، بستگی به این دارد که آیا منابع لازم برای انجام آنها فراهم شده یا خیر. علاوه بر این اجرایی شدن این سرویس فوق العاده احتیاج به ایجاد خطوط ارتباطاتی بین بانک‌ها و آژانس‌های بازرسی دارد.

برخی از کشورهای توسعه یافته اقتصادی که دارای بازارهای پیشرفته‌ای هستند، شبکه‌های ارتباطی پیچیده‌ای را ایجاد کرده‌اند که توانسته موقعیت مناسبی را برای بخش پرداختی بانک‌ها در چنین کشورهایی فراهم کند. با این وجود بانک‌های کشورهای در حال توسعه امکانات جدید و پیچیده‌ای در راستای رسیدگی به چنین درخواست‌هایی از سوی متقاضیان اعتبار ندارند. علاوه بر این قابلیت بانک در ارائه چنین خدمات فوق العاده ای بستگی به مطالبات مشتریان دارد. در مواردی که خریدار اطمینان خاطر از اعتبار فروشنده دارد، تقاضای چنین خدمتی می‌تواند ضرورت نداشته باشد و در نتیجه از پرداخت چنین هزینه غیرضروری و انجام تحقیق مضاعف باید اجتناب شود.

البته خریدارانی که در کشورهای در حال توسعه هستند احتمال بیشتری دارد که از چنین خدمتی استفاده کنند. (به طور مثال) بانک‌های چین خدماتشان در زمینه بررسی اعتبار طرف‌های خارجی و همچنین بررسی بارگیری محموله‌ها توسعه داده‌اند. خدمات بررسی اعتبار ارائه شده به وسیله بانک‌های چین شامل ارائه گزارش‌های اعتباری تجاری از طریق مشارکت با شرکتهای بررسی کننده اعتبار در کشورهای خارجی یا از طریق شعبه‌های خارج از کشور است. به واسطه گزارش ارائه شده توسط این خدمت، مشتری می‌تواند شناخت مناسبی را از وضعیت و سوابق اعتباری، قابلیت پرداخت و سوابق گذشته

شریک تجاری خود به دست آورد. متعاقب این عمل، خدمات ارائه شده در ارتباط با بررسی اطلاعات حمل‌کننده، نام کشتی، بندر بارگیری و وضعیت کالاها از طریق مشارکت و با همکاری سازمان‌های بین‌المللی دریایی انجام می‌شود. با ارائه این خدمات، بانک به مشتری خود کمک می‌کند تا صحت و اعتبار بارنامه را تأیید و بتواند فرآیند تحویل کالاها را دنبال کند که این وضعیت تا حد زیادی می‌تواند از تحقق ریسک بالقوه تقلب جلوگیری کند. البته لازم به ذکر است هرچند خدمات بالقوه بانکی در رابطه با کاهش ریسک تقلب نقش مهمی دارد با این وجود ارائه این خدمات نفی‌کننده وظیفه بانک‌ها در بررسی اسناد ارائه شده تحت شرایط اعتبار نمی‌باشد و همچنین ارائه چنین خدماتی بستگی به امکانات بانک گشاینده اعتبار و وجود نیازهای بازاری و منابع لازم بانکی برای آن دارد. لازم به ذکر است استفاده از چنین خدمتی همانطوری که به آن اشاره شده به دلیل هزینه‌های ناشی از انجام آن و سپری شدن زمان، تنها در معامله‌ای که مشتری از اعتبار شریک تجاری خود اطمینان ندارد، توصیه می‌شود. علاوه بر این مشتریان می‌توانند یا از این خدمات استفاده کنند و یا اینکه از اجرای آنها صرف‌نظر نمایند.

۳.۳. دلالت‌های ضمنی

بانک‌ها به سبب بروز تقلب یا انجام سایر اعمال مزورانه در اعتبارات اسنادی ممکن است تحت تأثیر قرار گیرند. در واقع به سبب انجام تقلب یا انجام هرگونه عمل مزورانه‌ای، منافع بانک می‌تواند به این دلیل تهدید شود که در صورت تقلب متقاضی اعتبار و عدم رعایت اصالت در اسناد تضمینی ارائه شده به بانک و یا ارائه اسنادی که وضعیت اعتباری ذینفع اعتبار را به طور کامل نشان نمی‌دهد، بانک در بازگشت وجوه پرداختی به ذینفع خارجی با مشکل جدی مواجه خواهد شد. علاوه بر این در مواردی نیز ممکن است متقاضی اعتبار با ذینفع اعتبار تبانی کرده باشند تا وجوه بانک را از روش گشایش اعتبار تحصیل کنند.

در هر دو حالت با توجه امکان به بروز رفتارهای مزورانه از ناحیه متقاضی اعتبار و یا از طریق خریدار و فروشنده، حفظ منافع بانک‌ها ایجاب می‌کند که بررسی‌های مضاعفی را در مورد وضعیت مالی طرفین قرارداد اعتبارنامه اسنادی انجام دهند و همچنین تحقیقاتی

را در رابطه با ماهیت معاملاتی که مشتریان آنها انجام می‌دهند صورت دهند چرا که از این طریق ممکن است بتوانند نشانه‌هایی در رابطه با احتمال ارتکاب تقلب یا تشخیص مغایرت‌ها در اسناد ارائه شده به وسیله ذینفع اعتبار پیدا کنند.

آنچه مسلم است انجام چنین بررسی‌هایی، احتیاج به زمان و پرسنل واجد شرایط لازم در این زمینه دارد که از آنجایی که هزینه‌های اضافی برای بانکها به همراه دارد، سبب کاهش سود بانکها در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارنامه اسنادی خواهد شد.

با این وجود به نظر می‌رسد در مواردی که شک معقولی برای بانکها در این زمینه وجود دارد، تحمل چنین هزینه مضاعفی برای آنها بهتر از تحمل از دست دادن امکان برگشت وجوه پرداختی به ذینفع خارجی خواهد بود (Alavi, 2016: 145).

بنابراین بانکها باید به این نکته توجه داشته باشند که در فرضی که به وجود یا امکان ارتکاب تقلب مشکوک می‌شوند، قربانی احتمالی این اعمال نامشروع صرفاً متقاضی یا ذینفع اعتبار نیست بلکه در صورت وجود تبانی یا حتی در صورت عدم وجود تبانی ممکن است منافع بانک که متعهد اصلی پرداخت وجه اعتبار است، در معرض خطر جدی قرار گیرد. از این جهت هرچند انجام تحقیق بیشتر از سوی بانکها مستلزم صرف وقت و هزینه بیشتر است، با این وجود به دلیل وجود ریسک بالای عدم امکان استرداد وجوه پرداختی توسط بانکها در صورت وجود تقلب، از لحاظ اقتصادی به نفع بانکها است که هزینه چنین تحقیقی را تحمل کنند.

۴.۳. کسب آگاهی بیشتر از انجام بازرگانی روزانه

مطالعات و بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد بانکها با استفاده از رایانه‌ها انجام بازرگانی روزانه را مورد توجه قرار داده‌اند و در راستای انجام این بررسی‌ها از برنامه‌های کامپیوتری استفاده می‌کنند. انجام برنامه‌های آموزشی برای بانکها در راستای حفظ منافع آنها در جلوگیری از بروز تقلب پیشنهاد شده است.

در این راستا پیشنهاد شده بانکها فعالیت‌هایی را در خصوص اعتبارات اسنادی دنبال کنند که این اقدامات از جمله شامل:

۱- تأکید به خریداران و فروشندگان که لازم است پای بندی و صداقت طرف مقابل درگیر در اعتبارنامه را بررسی کنند.

۲- توصیه به خریداران برای اتخاذ اقدامات حفاظتی لازم (به طور مثال انجام بازرسی مستقل نسبت به کالاها)

۳- تذکر این نکته که پرداخت در اعتبارنامه در مقابل اسناد منطبق انجام می‌شود و از این جهت خریداری که هیچگونه معامله‌ای را با طرف مقابل نداشته، در صورتی که اطمینان رضایت بخشی از اعتبار او ندارد، بهتر است با او اساساً معامله انجام ندهد.

۵- برجسته کردن واقعیت‌های زندگی از این جهت که - اگر چیزی ظاهراً نشان می‌دهد بسیار خوب است - احتمال بیشتری وجود دارد که آن چیز درست نباشد.

۶- توجه کردن به فعالیتهای سازمان‌های تسهیل کننده تجارت ملی و بین‌المللی در راستای استانداردسازی اسناد و ساده سازی ارائه آنها، نظر به اینکه برخی اوقات، چنین رویه‌هایی می‌تواند ریسک‌های امنیتی نیز به دنبال داشته باشد.

چنانچه بانک‌ها چنین مشاوره‌هایی را با یک اراده مستحکم در زندگی بازرگانی روزانه خود ارائه دهند، عملاً قدم‌های مؤثری در جلوگیری از تقلب (و کاهش سایر ریسک‌های مرتبط با اعتبارات اسنادی) در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارات اسنادی برداشته‌اند.

علاوه بر این بانک‌ها باید به طور کامل به اعتبار متقاضیان اعتبارنامه اسنادی، همانند شهرت آنها توجه داشته باشند و همچنین قابلیت پرداخت بدهی از ناحیه آنها را در زمان گشایش اعتبار بررسی کنند. جدای از این موارد بررسی بارنامه ارائه شده به بانک‌ها، در رابطه با کالاهای مشمول آنها، بخصوص در رابطه با مشتریانی که به خوبی شناخته نشده‌اند می‌بایستی صورت گیرد. در همین راستا پیشنهاد شده بانک‌ها باید کنترل داخلی‌شان را تقویت کنند و استاندارد فعالی را در معاملات اعتبارنامه اسنادی اتخاذ نمایند و ورودی علمی، تکنولوژی و همکاری‌های بین‌المللی را در این زمینه افزایش دهند.

در نهایت به این نکته تأکید شده که بانک‌ها باید به طور مناسب قواعد استثناء کننده تقلب را در راستای جلوگیری از پرداخت اعتبارنامه اسنادی در زمانی که آنها قبل از پرداخت وجه اعتبار از وجود تقلب مطلع می‌شوند، به کار گیرند (Zhang, 2011: 230 and 231).

در واقع در فرضی که وجود تقلب ثابت شده و در راستای امکان بازپرداخت وجه اعتبار نیز در جایی که عمل متقلبانه ذینفع اعتبار یا سایر اشخاص ارائه دهنده اسناد برای بانک روشن و واضح است، بانک نباید در مقابل ارائه اسناد، پرداختی را انجام دهد چرا که در صورت پرداخت، حق مراجعه به متقاضی اعتبار را از دست خواهد داد. بنابراین به این مقوله توجه شده که در جایی که بانک پرداخت را انجام می‌دهد و بعد بین بانک و گشاینده اعتبار اختلافی مطرح می‌شود که متقاضی اعتبار بر مبنای آن مدعی است که بانک می‌بایستی متوجه تقلب آشکار رخ داده می‌شده، خریدار می‌تواند ثابت کند که بانک واقعاً از تقلب آگاه بوده است یا به نحوه سهل انگارانه ای عمل کرده است (Clarke et al, 2017: 800) که در صورت موفقیت متقاضی اعتبار، بانک گشاینده در مطالبه وجوه پرداختی به ذینفع اعتبار، در رابطه خود با خریدار یا همان گشاینده اعتبار که دستور پرداخت را داده، دچار مشکل خواهد شد. در واقع اگر بانک تخلف از دستورات متقاضی اعتبار در پروسه پرداخت وجه اعتبارنامه کند و یا به تقلب آگاه شده، توجه نکند و یا به طور سهل انگارانه ای عمل کند، عملاً حق بازپرداخت وجه اعتبار از متقاضی اعتبار را از دست خواهد داد.

در این راستا می‌توان چنین استدلال کرد در فرضی که بانک با وجود آگاهی از تقلب یا داشتن سهل انگاری بارز در بررسی اسناد، پرداخت را به ذینفع اعتبارنامه انجام می‌دهد، در واقع از تکلیف خود در بررسی اسناد که می‌تواند حاوی این شرط ضمنی باشد که باید حداقل به طور معقولانه برخورد کند، تخلف کرده و حق مراجعه به متقاضی اعتبار را از دست خواهد داد. در این راستا خاطر نشان شده که بانک‌ها موظف هستند که اسناد را با مراقبت معقول بررسی کنند و بر این اساس بدیهی است آگاهی از وجود تقلب آشکار یا ارتکاب اعمال سهل انگارانه، نمی‌تواند به منزله تحقق معیار مراقبت معقول از طرف بانک باشد.

باتوجه به مطالب فوق آنچه مبرهن است بانک‌ها منافع مستقیم و مسلمی در بررسی اعتبار مشتریان و انجام توصیه‌های لازم به متقاضیان اعتبار و همچنین انجام مراقبت معقول در بررسی اسناد ارائه شده توسط ذینفع معامله و سایر اقدامات لازم در جهت کاهش ریسک‌های معامله دارند.

تعریف استاندارد رفتاری در این زمینه و انجام بررسی و توجه مضاعف به آنها هرچند برای بانک‌ها هزینه‌هایی را به دنبال دارد با این وجود این هزینه‌ها در راستای کاهش ریسک ارتکاب تقلب، بخصوص در فرضی که شک معقولی نیز به وجود آمده، در راستای جلوگیری از دست رفتن وجه اعتبار ضروری است. یادآوری می‌کنیم برخی از راه کارها مانند اعطاء خدمات فوق العاده می‌تواند جنبه اختیاری داشته باشد که در صورت درخواست متقاضی اعتبار ارائه خواهند شد.

۵.۳. آگاهی بانک‌ها از مسئولیتها و تکالیف حقوقی آنها

موضوع دیگری که می‌تواند در راستای کاهش ریسک‌های مرتبط با اعتبارات اسنادی به بانک‌ها کمک کند، شناخت مسئولیتها و تکالیف حقوقی است که در پروسه پرداخت بر مبنای اعتبارات اسنادی بانک‌ها با آنها مواجه هستند و در صورتی که اختلافی بوجود آید، ممکن است بانک به دلیل عدم توجه به این مسئولیتها و تکالیف حقوقی، متعهد به جبران خسارت در برابر مال باخته شود.

در این راستا بانک گشاینده اعتبار و بانک ابلاغ کننده می‌بایستی مسئولیتها و تکالیف حقوقی شان را که به سبب گشایش اعتبار و انجام آن بوجود می‌آید، بدانند و بر مبنای این تعهدات و تکالیف، خدمات بانکی را به نحوه کارآمد و محتاطانه ارائه دهند. بانک‌ها باید مقررات داخلی و انضباطی خود را در این خصوص به دقت رعایت کنند و هوشیاری خودشان را در راستای جلوگیری از تحمل ریسک‌ها افزایش دهند. در این مسیر مبرهن است که کارمندان بانک‌ها نیز آگاهی‌های حقوقی خودشان را در این زمینه باید افزایش دهند و ادراک و استعداد عملیاتی خود را در این زمینه گسترش دهند. در زمانی که معامله اعتبارنامه اسنادی در حال انجام است، بانک‌ها بررسی آیین رسیدگی به اعتبارات اسنادی را با دقت بالا انجام می‌دهند و در عین حال می‌بایستی سطح تحقیقات خودشان را در رابطه با اعتبارات مشتریان افزایش دهند (Hao and Xiao, 2013: 209).

بنابراین در راستای کاهش ریسک‌های مختلف مربوط به بانک‌ها از جمله ریسک‌های مرتبط با پذیرش اسنادی که دقیقاً مطابق با شرایط اعتبار نیستند، بانک‌ها و کارمندان آنها در زمان بررسی اسناد باید دقت لازم را به عمل آورند و چنانچه عبارت یا بندی از

اعتبارنامه دارای ابهام است، از متقاضی اعتبار توضیحات لازم را در این خصوص اخذ کنند.

۶.۳. مشخص کردن معیار بررسی بندهای منعطف^۱

در صورتی که بندهای منعطفی در اعتبارنامه اسنادی وجود داشته باشد، هرچند در بدو امر چنین بندهای تشخیص داده نشود و از آنجایی که در مرحله اجرای قرارداد ممکن است آنها مشخص شوند، در راستای جلوگیری از مشکلات ناشی از وجود چنین بندهایی در معاملات مبتنی بر اعتبارنامه اسنادی می‌بایستی معیار مؤثری در قرارداد برای شناسایی انواع مختلف بندهای منعطف و نحوه برخورد با آنها در نظر گرفته شود. در این راستا به این موضوع توجه شده که از آنجایی که معیار جهانی برای طبقه بندی بندهای منعطف در اعتبارنامه اسنادی وجود ندارد، ذینفع اعتبار باید ریسک بندهای منعطف را به وسیله تعریف یک معیار مؤثر برای شناسایی آنها در معاملات بین‌المللی مبتنی بر اعتبارات اسنادی مشخص کند. در رابطه با بندهای منعطف خاطر نشان می‌کنیم هیچ تعریف قابل قبولی در سطح بین‌المللی برای تعریف واژه بندهای منعطف وجود ندارد و چنین واژه‌ای نیز در مقررات یو سی پی ۶۰۰ به آنها اشاره نشده است. برخی از فعالان در هنگ کنگ و چین چنین بندهایی را به عنوان تعبیه شده در اختلاف^۲ در نظر گرفته‌اند. باتوجه به آمار ارائه شده به وسیله بانک چین، تقلب موجود در اعتبارنامه از طریق بندهای منعطف منجر به از دست دادن میلیون‌ها دلار از سال ۱۹۹۲ میلادی شده است. لازم به ذکر است در برخی موارد بندهای در اعتبارنامه اسنادی وجود دارد که در آنها لازم دانسته شده اسناد مخصوصی به وسیله ذینفع اعتبار ارائه شوند که از جمله این اسناد می‌تواند رسید دریافت کالاها، رسید مربوط به بازرسی کالاهای صادر شده به وسیله خریدار، و یا اینکه اعتبارنامه اسنادی تحت برخی شرایط دارای اثر الزام آور خواهد بود، باشد. در رابطه با چنین بندهایی این مقوله که آیا ذینفع می‌تواند اسناد مشخص شده‌ای را به دست آورد یا اینکه آیا شروط مندرج را می‌تواند برآورده سازد، به طور جزئی یا به طور کامل به خریدار یا سایر افراد، به جای صرف عملکرد ذینفع اعتبار بستگی دارد. چنین بندهای می‌تواند به عنوان بندهای منعطف در اعتبارنامه اسنادی در

1- Soft Clauses

2- Built in Discrepancy

نظر گرفته شود. به طور کلی بندهای منعطف معمولاً توسط بازرگانان متقلب به عنوان وسیله‌ای برای انجام تقلب، نقص قرارداد یا بی احترامی کردن (به توافق مبنایی) استفاده می‌شود که بانک‌ها در برخورد با چنین بندهایی باید با احتیاط کامل عمل نمایند.

نتیجه گیری

اگرچه اعتبارنامه اسنادی به عنوان مهم‌ترین و مطمئن‌ترین روش پرداخت در تجارت خارجی نقش قابل توجهی در تسهیل تجارت خارجی دارد و مکانسیم آن به نحوی طراحی شده که مهم‌ترین نگرانی خریداران که همان دریافت کالا و نگرانی فروشندگان که دریافت ثمن قراردادی است را به نحو مطلوبی بر طرف کرده با این وجود بانک‌ها به عنوان متعهد اصلی پرداخت وجه اعتبار، با ریسک‌های متعددی مواجه هستند که عدم چاره جویی مناسب برای کاهش یا جلوگیری از وقوع آن‌ها می‌تواند زیان‌های قابل توجهی برای آنها به همراه داشته باشد. اقدامات پیشگیرانه همانند انجام بررسی‌های بیشتر از طریق ارائه سرویس فوق العاده بانکی، تأکید در انتخاب شریک عملیاتی مناسب، افزایش اطلاعات حقوقی کارمندان بانک‌ها و سایر راهکارهایی که در این مقاله به آنها پرداخته شد، هر چند برای بانک‌ها ممکن است هزینه‌هایی را به همراه داشته باشد با این وجود از آنجایی که اتخاذ چنین اقداماتی می‌تواند ریسک بانک‌ها در روند اعتبارات اسنادی را به نحو قابل توجهی کاهش دهد، بخصوص در مواردی که شک معقولی در روند پرداخت وجه اعتبار ایجاد شده، انجام چنین اقدامات پیشگیرانه‌ای توصیه می‌شود. لازم به ذکر است مطابق اصل استقلال اعتبارنامه اسنادی از قرارداد مبنایی، بانک‌ها در صورتی که اسناد ارائه شده از ناحیه ذینفع اعتبار را منطبق با شرایط اعتبارنامه ببینند مکلف به پرداخت وجه اعتبار هستند که این وضعیت علی‌رغم مزایای متعددی که به همراه دارد، بستر لازم برای امکان بروز رفتارهای متقلبانه را فراهم کرده و از این جهت بانک‌های دخیل در پروسه اعتبارنامه اسنادی با اتخاذ اقدامات پیشگیرانه در زمان مناسب، می‌توانند ریسک تحقق چنین رفتارهایی را کاهش دهند.

منابع

افشار بهمن، موسوی سیدرضا (۱۳۹۷)، اعتبارات اسنادی داخلی - ریالی (ساختار، ماهیت و مبنای عقدی)، قانون یار، بهار ۱۳۹۷، دوره ۲، شماره ۵، صص ۵۹-۳۳.
بوکلی، رأس پی، یانگ، گائو ایکس (۱۳۸۵)، مطالعه تطبیقی در مورد قاعده تقلب و معیار آن در حقوق اعتبارات اسنادی، ماشاءاله بنانیاسری، مجله حقوقی، شماره ۳۶، صص ۳۲۲-۲۴۳.

چهارباغی، سعید (۱۳۸۸)، اصل استقلال اعتباراسنادی بانکی از قرارداد پایه و استثنائات آن، کارشناسی ارشد، حقوق خصوصی، دانشگاه قم.

مافی، همایون، محسن زاده، احمد علی (۱۳۹۴)، مقایسه اعتبارات اسنادی تجاری و تضمینی در حقوق تجارت بین الملل، مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ششم، شماره ۱، صص ۳۲۳-۳۰۱.

محمدزاده، علی، (۱۳۸۶)، ماهیت و آثار حقوقی قرارداد گشایش اعتبار اسنادی در حقوق ایران با تأکید بر مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی ۶۰۰، کارشناسی ارشد، حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه مازندران.

Alavi, Hamed, (2016). *Documentary Letters of Credit, Legal Nature and Sources of Law*, Journal of legal studies, Volume 17 Issue 31/2016, 106-121.

Clarke, M. A, Hooley, R. J. A, Munday, R. J. C, Sealy, L. S, Tettenborn, A. M,

Turner, P. G., (2017). *Commercial Law: Text, Cases, and Materials*, USA, Oxford University Press

Clarkson, Kenneth W, LeRoy Miller, Roger (2020), *Business Law: Text and Cases*, Cengage Learning.

Cranston, Ross, Sante, Van, (2018). *Principles of Banking Law*, UK, Oxford University Press.

Experts, Arihant (2019), *IBPS CRP-XI Bank Clerk Solved Papers 2021*, Arihant Publications India limited.

Fitzmaurice, Malgosia, Attard, David Joseph, Fitzmaurice, M, (2016). *The IMLI*

Manual on International Maritime Law: Shipping law, UK, Oxford University Press.

G. Hinkelman, Edward, Shippey, Karla C, (2005). *Dictionary of International Trade: Handbook of the Global Trade Community Includes 21 Key Appendices*, USA, Business & Economics.

- Hannan, Abdul, Ahsan Habib, Kazi, Shahabuddin, A. M, Haque, Ariful, Bodrul
- Munir, Mohammad (2022), Post-Harvest Processing, Packaging and Inspection of Frozen Shrimp, Springer Nature.
- Hao, Yan, Xiao, Ling, (2013). Risk Analysis of Letter of Credit ----- Based on Principles of 'Independence' and 'Strict Compliance, International Journal of Business and Social Science Vol. 4 No. 9, 199-209.
- Hashim, Rosmawani Che, (2013). Principle of strict Compliance in Letter of Credit (LC): Towards a proper standard of compliance. Cli Law: Legal Network Series, 16.
- Karadag, Hande, (2015). Strategic Financial Management for Small and Medium Sized Companies, UK, Emerald Group Publishing.
- Larson, Dakota A, (2018). Mitigating Risky Business: Modernizing Letters of Credit with Blockchain, Smart Contracts, and the Internet of Things, Michigan State Law Review, MICH. ST. L. REV. 929 (2018), 921-985.
- Leon, Christopher(1986), Letters of Credit: A Primer, 45 MD.L.REV. 432, 442-43.
- M. Klotz, James, (2008). International Sales Agreements: An Annotated Drafting and Negotiating Guide, USA, Kluwer Law International.
- Malbon, - Justin, Bishop, Bernard (2014). Australian Export, Australia, Cambridge University Press.
- OĞUZ CERAN, OZAN, (2019). Enhancing Letters of Credit With blockchain and smart contracts, MASTERS THESIS, LL.M INTERNATIONAL BUSINESS LAW, Tilburg Law School.
- Palermo,Sara, Bartoli, Massimo, Dumache, Raluca (2021), Criminology and Post Mortem Studies: Analyzing Criminal Behaviour and Making Medical Decisions,BoD – Books on Demand
- Starnes, Cynthia, (2004) Uniform Commercial Code Forms with Practice Comments,Volume 1, USA, Thomson/West.
- Vrancken, Patrick, Hugo, Charl (2021), African perspectives on selected marine, maritime and international trade law topics, African Sun Media.
- W. Newman, Lawrence, Burrows, Michael, (2013) Practice of International Litigation - Second Edition, USA, Juris Publishing, Inc.

Whaley, Douglas J, McJohn, Stephen M, (2019), Problems and Materials on the Sale and Lease of Goods, 8th Edition, USA, Wolters Kluwer Law & Business.

Zhang, Yanan, (2011) Approaches to Resolving the International Documentary Letters of Credit Fraud Issue, Finland, Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies.

۳۳۸

پژوهش‌های بین‌المللی
روابط بین‌الملل

فصلنامه

پژوهش‌های

روابط بین‌الملل،

دوره دهم، شماره

چهارم، شماره

پیاپی سی و نه

زمستان ۱۳۹۹